

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.1:656

Ареф'єва О.В.

доктор економічних наук, професор
Національного авіаційного університету

Кравчук Н.М.

кандидат економічних наук, доцент
Національного авіаційного університету

Івашута М.Ю.

студент
Національного авіаційного університету

ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті запропоновано методичні положення щодо забезпечення ефективності застосування логістичних концепцій під час управління основними засобами на транспортних підприємствах. Принципи логістичного підходу вимагають інтеграції матеріально-технічного забезпечення, виробництва, транспортування, збуту і передачі інформації про пересування вантажів чи пасажирів у єдину систему, що повинно підвищити ефективність підприємства. Застосування логістичних принципів під час розроблення амортизаційної політики дасть змогу мінімізувати втрати фінансових ресурсів та прискорить накопичення інвестиційного фонду для оновлення основних засобів підприємства.

Ключові слова: транспортне підприємство, логістичні концепції, амортизаційна політика, основні засоби, потік, перевізний процес.

В статье предложены методические положения по обеспечению эффективности применения логистических концепций при управлении основными средствами на транспортных предприятиях. Принципы логистического подхода требуют интеграции материально-технического обеспечения, производства, транспортировки, сбыта и передачи информации о передвижении грузов или пассажиров в единую систему, что должно повысить эффективность предприятия. Применение логистических принципов при разработке амортизационной политики позволит минимизировать потери финансовых ресурсов и ускорит накопление инвестиционного фонда для обновления основных средств предприятия.

Ключевые слова: транспортное предприятие, логистические концепции, амортизационная политика, основные средства, поток, процесс транспортировки.

The article proposes the methodological provisions for ensuring the efficiency of the application of logistic concepts in the management of the main means at transport enterprises. Principles of logistic approach require the integration of logistics, production, transportation, sale and transfer of information on the movement of goods or passengers into a single system, which should improve the efficiency of the enterprise. The application of logistic principles in the development of depreciation policy will minimize the loss of financial resources and accelerate the accumulation of an investment fund for the renewal of fixed assets of the enterprise.

Keywords: transport enterprise, logistic concepts, depreciation policy, fixed assets, flow, transport process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних динамічних темпах економічного розвитку системи управління підприємствами та їхніми ресурсами будуються в умовах високої конкуренції, невизначеності та нестійкості середовища. Аналізуючи діяльність логістичних систем на підприємствах – лідерах на ринку транспортних послуг, можна відзначити зростання зацікавленості в удосконаленні процесів розподілу й завоюванні стійкого конкурентоспроможного стану за рахунок створення переваг у системі управління ресурсами та виробничими потужностями, оскільки можливості зниження витрат за рахунок раціоналізації виробництва чи управління вичерпуються і в умовах динамічного розвитку цифрових технологій є короткостроковими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Теорії і логістичні концепції, процеси й особливості використання логістичного управління підприємствами висвітлено у працях таких вітчизняних учених, як В.Г. Алькема [1], Л.В. Фролова [2], Є.В. Крикавський [3], О.В. Мороз [4], Л.В. Забуранна [5], Є.В. Мішенін [6], О.М. Науменко [7]. Основоположниками логістичного управління економічними системами заслужено вважаються закордонні дослідники: Д.Дж. Бауэрсокс і Д.Дж. Клосс [8], Д. Уотерс [9], А. Харрісон [10]. Праці науковців присвячено логістичному менеджменту і пошуку інструментів оптимізації матеріальних, інформаційних, трудових потоків, аналізу умов та ефективності застосування логістичних концепцій у всіх сферах діяльності людини. Застосування логістичних концепцій на транспорті досліджували Ю.Ф. Кулаєв [11], М.Ю. Григорак [12], О.М. Вовк та Г.Ю. Кучерук [13], В.В. Шкляр [14] та ін. Однак залишилися малодослідженими питання впровадження логістичних інструментів у процеси оновлення основних засобів, оцінювання ефективності логістичного управління амортизаційною політикою під час оптимізації фінансових джерел інвестування у виробничі активи транспортних підприємств.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою дослідження є розроблення методичних положень щодо забезпечення ефективності застосування логістичних концепцій під час управління основними засобами на транспортних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз й узагальнення наявних підходів до визначення поняття «логістичне управління» дав змогу надати узагальнене визначення даного поняття. На думку авторів, логістичне управління – це такий підхід до організації діяльності підприємства, що ґрунтується на засадах та принципах оптимізації матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних потоків, характеризується системною комплексністю управління задля досягнення ефекту синергії з метою задоволення потреб підприємства та запитів споживачів із мінімальними витратами ресурсів та часу.

За результатами проведеного аналізу праць вітчизняних і зарубіжних науковців та враховуючи особливості управління основними засобами підприємств, доцільно існуючі логістичні концепції систематизувати за такими напрямками (табл. 1): орієнтовані на управління виробничими ресурсами підприємства; орієнтовані на внутрішні виробничі можливості підприємства та зовнішні впливи з метою раціоналізації управлінської системи підприємства; орієнтовані на генерування грошових потоків і управління фінансовими активами; орієнтовані на інформаційні та цифрові потоки.

Розглянуті нами окремі логістичні концепції можуть бути використані підприємствами в процесі вибору оптимальної системи управління матеріальними потоками, яка вимагає детального дослідження всіх переваг та недоліків їх застосування виходячи зі специфіки та сфери функціонування підприємства. Таким чином, логістика як особливий вид управлінської діяльності спрямовує свої зусилля на дослідження та оптимізацію процесів, пов'язаних із рухом матеріальних та пов'язаних із ними інформаційних потоків у напрямі посилення їх організованості та координованості. При цьому за рахунок дії її особливих інструментів відбувається зростання основних показників діяльності підприємств. Специфічними виробничими концепціями, крім описаних вище, у логістичній науці є: KANBAN (японська карткова система виробничої логістики); OPT (Optimized Production Technology); JIT (Just in Time); MRP 1, 2, 3 (Material Requirements Planning); ABC-XYZ (системи управління запасами); ERP (Enterprise Resource Planning); DRP 1, 2 (Distribution Requirements Planning); LRP (Logistics Recourse Planning в); CRM (Continuous Replenishment Management); LP (Lean

Узагальнення підходів до класифікації логістичних концепцій

Назва підходу до класифікації концепцій	Опис групи концепцій	Концепції, що увійшли до групи
Концепції, орієнтовані на виробничі ресурси підприємства	В основі знаходиться раціональне використання ресурсів підприємства відповідно до його потреб.	– Master Planning Shedule, (MPS); – Material Resource Planning, (MRP); – Manufacturing Resource Planning, (MRP II); – Capacity Requirements Planning, (CRP); – Finance Requirements Planning, (FRP); – Enterprise Resource Planning, (ERP)
Концепції, орієнтовані на внутрішні виробничі можливості підприємства та зовнішні впливи	Спрямовані на обґрунтування найбільш раціональних шляхів формування та використання виробничих ресурсів підприємства з урахуванням ринкової інфраструктури.	– Customer Relationship Management, (CRM); – Sypply Chain Management, (SCM); – Enterprise Resource and Relationship Planning (ERP II); – Customer Synchronized Resource Planning, (CSRP); – Value Chain, (VC)
Концепції, орієнтовані на генерування грошових потоків	Базуються на врахуванні економічних вигід від зростання вартості підприємства, які отримає підприємство внаслідок прийняття фінансових рішень, спрямованих на забезпечення надходження майбутніх грошових потоків.	– концепція А. Рапппорта; – концепція Т. Коупленда, Т. Коллера, Дж. Муріна; – концепція Д.М. Стерна, Дж.Б. Стюарта; – концепція Томаса Г. Левіса
Концепції, орієнтовані на інформаційні та цифрові потоки	Базуються на використанні інформаційно-цифрових технологій	– Electronic data Interchange (EDI); – E-logistics; – Virtual logistics (VL); – Computer-aided Acquisition & Logistic Support (CALS)

Джерело: побудовано авторами на основі [1–7]

Production); SCM (Supply chain management); TMB (Time-based logistics). Функціонування виробничої системи транспортного підприємства можна охарактеризувати як процес, що постійно повторюється. Як циклічний процес логістичний механізм необхідно розглядати з позицій структурного, системного та функціонального підходів, які тісно пов'язані між собою. Діяльність підприємства в межах економічної системи, що підлягає логістичному управлінню, може бути представлена трьома основними блоками: логістикою постачання; логістикою виробництва; логістикою збуту. Принципи логістичного підходу вимагають інтеграції матеріально-технічного забезпечення, виробництва, транспортування, збуту і передачі інформації про пересування вантажів чи пасажирів у єдину систему, що повинно підвищити ефективність роботи у кожній із цих сфер і міжгалузеву ефективність. Таким чином, мета логістики – це оптимізація циклічного повторення перевізного процесу шляхом комплексного, орієнтованого на потребу формування потоку всіх видів ресурсів [1]. Найбільш розповсюдженим підходом до інтеграції всіх функціональних сфер в єдиному потоці є виділення «шести правил логістики», так званого «логістичного міксу», або комплексу

логістики (рис. 1). Забезпечення рентабельності в процесах логістичного управління основними засобами формується починаючи з етапів інвестування у створення активів.

Розглянемо амортизаційну політику транспортного підприємства з погляду формування за рахунок амортизаційного фонду джерел для створення нових основних засобів (наприклад, транспортних засобів як основного виробничого інструменту на транспортних підприємствах) та підвищення рівня фінансового забезпечення. Для подолання негативних тенденцій в амортизаційній політиці, підвищення ролі амортизації як джерела фінансування оновлення основних засобів, створення зацікавленості до впровадження та виробництва сучасних основних засобів і технологій необхідно реалізувати комплекс заходів (рис. 2). У більшості досліджень до елементів амортизаційної політики додають методи нарахування амортизації; оцінку та переоцінку основних засобів, порядок визначення норми амортизації, порядок використання амортизаційного засобу. Авторами пропонується додати як елемент системи логістичного управління фінансовими потоками управління інвестиційними процесами для нарощування вартості й ефективності основних засобів, що

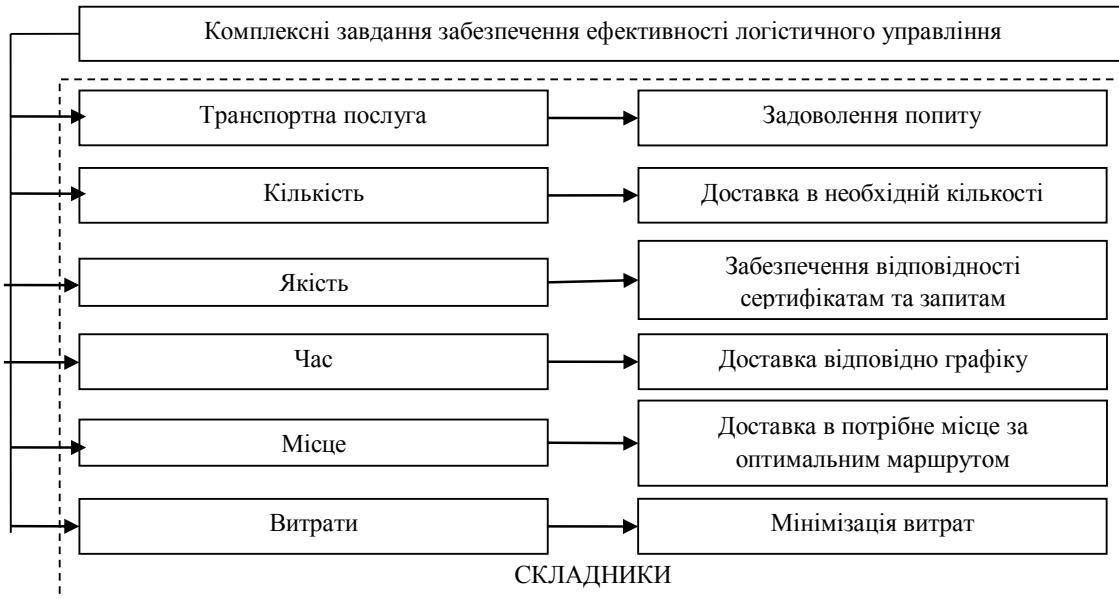

Рис. 1. Складники логістичної концепції управління на транспортному підприємстві
 Джерело: розроблено авторами на основі [15]

Рис. 2. Напрями вдосконалення амортизаційної політики
 Джерело: розроблено авторами

збільшить надходження до амортизаційного фонду (рис. 3).

Загальна схема механізму управління амортизаційною політикою також включає принципи і чинники, процес нарахування та використання амортизації, методичне й інформаційно-законодавче забезпечення.

Розміри збільшення амортизаційних відрахувань і зменшення прибутку, що залишається в розпорядженні підприємств, не збігаються, тому що кошти, які спрямовуються на амортизацію основних засобів, не оподатковуються

на відміну від прибутку, а, навпаки, ще й зменшують останній до оподаткування. Тому для підприємств вигідніше збільшувати суму амортизаційних відрахувань як основне джерело фінансування виробничого розвитку підприємств в умовах ринкової економіки, забезпечуючи їм пом'якшення податкового режиму.

Під час створення логістичної системи управління основними засобами та проектування її окремих елементів слід передбачати додержання вимог технологічних процесів надання транспортних послуг.

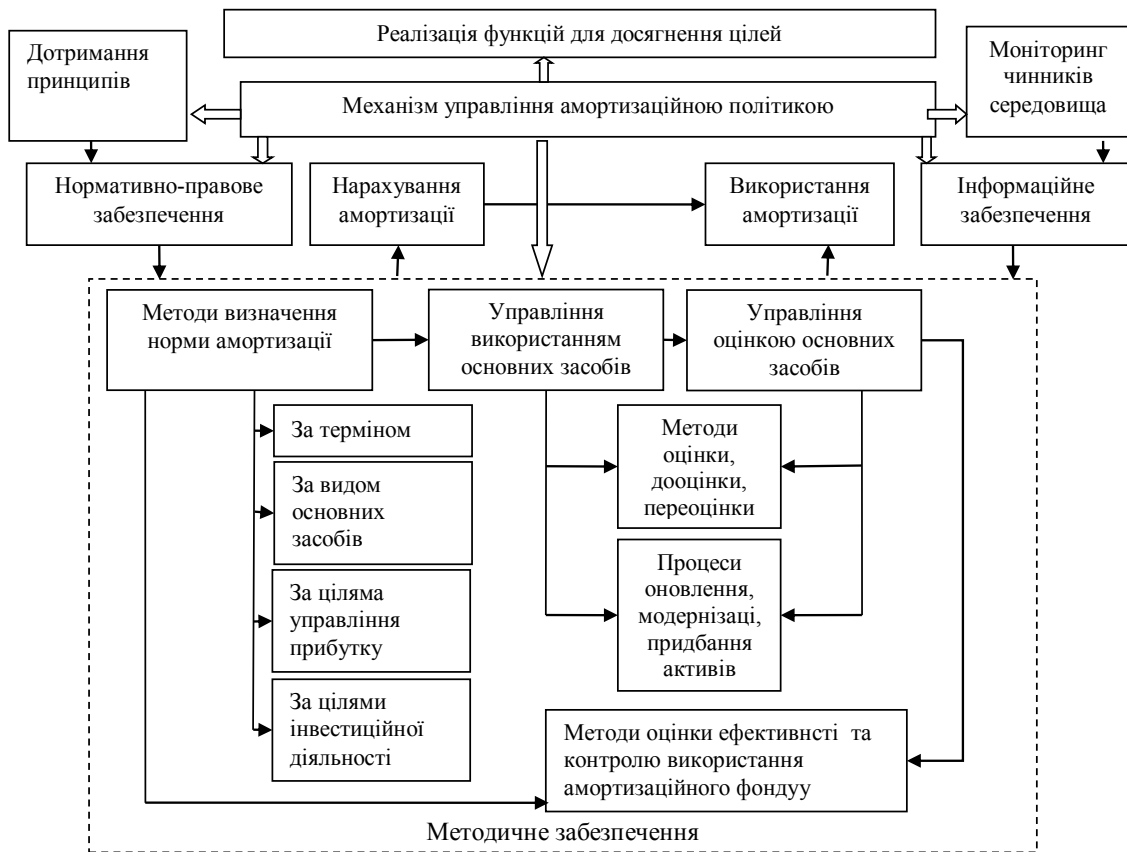

Рис. 3. Складники механізму логістичного управління амортизаційною політикою

Джерело: розроблено авторами

Обов'язковою умовою є врахування сукупності витрат у логістичному ланцюгу з орієнтацією на конкурентний ринок, надання транспортних послуг на рівні сучасних вимог до безпеки перевезень, гнучкості, надійності та якості. Конкурентна боротьба стимулює транспортні підприємства шукати нові резерви підвищення конкурентоспроможності, які раніше не розглядалися як джерело зміцнення конкурентного становища, а саме вагомішу роль починає відігравати створення логістичної системи управління основними засобами (рис. 4). В основі логістичної системи управління основними засобами лежить розподіл транспортних засобів та інших активів за потоками, що здійснюється шляхом спеціальних техніко-економічних розрахунків із вибору, наприклад, маршруту з деякої безлічі можливих шляхів використання транспортного засобу.

Вибір одного або декількох шляхів використання основних засобів здійснюється за мінімальними витратами на логістизацію процесів. Виходячи з комплексності розгляду потоків як єдиної системи, під витратами на логістизацію процесів розуміють приведені витрати на ви-

конання логістичних операцій і рішень, а також додаткові роботи й послуги (проведення консультацій, підготовка документації, кредитування, експедиція, пакування тощо).

Вибір варіанта використання основних засобів за допомогою логістичного управління здійснюють у такому порядку:

- 1) формують варіанти логістичних потоків;
- 2) характеристики транспортного засобу і ланок логістичної системи;
- 3) проектують логістичні рішення;
- 4) формують перелік логістичних операцій за кожним потоком;
- 5) визначають техніко-економічні показники рішень і логістичних операцій та розраховують їхню вартість;
- 6) розраховують приведені витрати і вибирають логістичний потік (остаточний варіант застосування того чи іншого транспортного засобу) за мінімумом приведених витрат, тобто суму капітальних вкладень на логістичні рішення та поточних витрат на логістичні операції, додаткові роботи і послуги з урахуванням рентабельності.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За-

Рис. 4. Схема формування механізму логістичного управління основними засобами транспортного підприємства

Джерело: розроблено авторами

стосування логістичних принципів під час розроблення амортизаційної політики дасть змогу мінімізувати втрати фінансових ресурсів та прискорить накопичення інвестиційного фонду для оновлення основних засобів підприємства. В основі логістичної системи управління основними засобами лежить розподіл транспортних засобів та інших активів за потоками, що дає змогу нарощувати виробничу завантаженість та підвищує ефективність їх використання шляхом активізації інформаційних, трудових та матеріально-технічних ресурсів в основних виробничих процесах.

Бібліографічний список:

1. Алькема В.Г. Система економічної безпеки логістичних утворень: монографія. К., 2011. 378 с.
2. Фролова Л.В. Механізм логістичного управління торговельним підприємством: монографія. Донецьк, 2005. 322 с.
3. Криківський Є.В. Логістика. Основи теорії. Львів, 2006. 454 с.

4. Мороз О.В. Системні фактори ефективності логістичної концепції постачання на підприємствах: монографія. Вінниця, 2007. 165 с.
5. Забуранна Л.В. Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку. Сталій розвиток економіки. 2010. № 7. С. 120–123.
6. Мішенін Є.В. Екологоорієнтоване логістичне управління виробництвом: монографія; за наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Мішеніна. Суми, 2013. 248 с.
7. Науменко М.О. Логістика як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 61. С. 129–135.
8. Бауэрсокс Д.Дж., Клосс Д.Дж. Логистика. Интегрированная цепь поставок; пер. с англ.; 2-е изд. М., 2005. 640 с.
9. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок; пер. с англ. М., 2003. 503 с.
10. Харрісон А. Управління логістикою: Розробка стратегій логістичних операцій; пер. з англ. Дніпропетровськ, 2007. 368 с.

11. Кулаев Ю.Ф. Экономика гражданской авиации Украины. К., 2004. 484 с.
12. Григорак М.Ю. Интеллектуализация рынка логистических услуг: концепция, методология, компетентность: монография. К., 2017. 516 с.
13. Вовк О.М., Кучерук Г.Ю. Логистично-ресурсне забезпечення якості транспортних послуг. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. 2013. Вип. 25. С. 40–44.
14. Шкляр В.В., Ареф'єва О.В., Аналіз діяльності транспортних підприємств України. Водний транспорт. 2012. Вип. 3. С. 133–137.
15. Прохорова В.В. Формування логістично-промислових систем як фактор підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. 2013. № 4. С. 167–171.
6. Mishenin Ye.V. (2013), Ekoloohoorientovane lohistychnne upravlinnia vyrobnytstvom [Ecologically oriented logistic management of production], TOV «Drukarskyi dim «Papyrus», Sumy, Ukraine.
7. Naumenko M.A. (2018) “logistics as a tool to increase competitiveness of the enterprise”, Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, no. 61, pp. 129–135.
8. Bauərsoks D. Dzh. and Kloss D. Dzh. (2005), Lohystyka. Yntehryrovannaia tsep postavok [Logistics Integrated supply chain], Olimp-Biznes, Moscow, Russia.
9. Uoters D. (2003), Lohystyka. Upravlenye tsepiu postavok [Logistics Supply Chain Management], YuNYTY-DANA, Moscow, Russia.
10. Kharrison A. (2007), Upravlinnia lohistykoiu: Rozrobka stratehii lohistychnykh operatsii [Logistics Management: Development of Logistics Operations Strategies], Balans Biznes Buks, Dnipropetrovsk, Ukraine.

References:

1. Alkema V.H. (2011), Systema ekonomichnoi bezpeky lohistychnykh utvoren [System of economic security of logistic entities], KROK, Kyiv, Ukraine.
2. Frolova L.V. (2005), Mekhanizm lohistychnoho upravlinnia torhovelnym pidpriemstvom [Mechanism of logistic management of a trading enterprise], DDUET im. M. Tuhan-Baranovskoho, Donetsk, Ukraine.
3. Krykavskiy Ye.V. (2006), Lohystyka. Osnovy teorii [Logistics Fundamentals of the theory], NU «Lvivska politehnika», Lviv, Ukraine.
4. Moroz O.V. (2010), Systemni faktory efektyvnosti lohistychnoi kontseptsii postachannia na pidpriemstvakh [System factors of the efficiency of the logistic concept of supply at the enterprises], Universum-Vinnytsia, Vinnytsia, Ukraine.
5. Ziburanna L.V. (2010), “ Logistic management of the enterprise: the essence and preconditions of development ”, Stalyi rozvytok ekonomiky, no. 7, pp. 120-123
11. Kulaev Yu.F. (2004) Ekonomika tsyvilnoi aviatsii [Economy of civil aviation] Feniks. Kyiv, Ukraine
12. Hryhorak M.Yu. (2017), Intelektualizatsiia rynku lohistychnykh posluh: kontseptsii, metodolohiia, kompetentnist [Intellectualization of the market of logistic services: concept, methodology, competence], NAU, Kyiv, Ukraine.
13. Vovk O.M. and Kucheruk H.Yu. (2013), “Logistic and resource support of transport services quality”, Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnologichnoho universytetu transportu, no. 25, pp. 40-44.
14. Shklyar V.V. and Aref'ieva O.V. (2012), “Analysis of the activity of transport enterprises of Ukraine”, Vodnyi transport, no. 3, pp. 133-137.
15. Prokhorova V.V. (2013), “Formation of logistic-industrial systems as a factor for increasing the competitiveness of machine-building enterprises”, Stratehiia rozvytku Ukrainy. Ekonomika, sotsiologiia, pravo, no. 4, pp. 167-171.

Arefieva O.V.

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Department of Air Transport Economics,
National Aviation University

Kravchuk N.M.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
National Aviation University

Ivashuta M. Yu.

Student,
National Aviation University

LOGISTIC MANAGEMENT OF FIXED ASSETS AT TRANSPORT COMPANIES

The article proposes the methodological provisions for ensuring the efficiency of the application of logistic concepts in the management of the main means at transport enterprises. Logistics management is an approach to organizing the company's activities based on the principles of optimizing material, financial, labour, and information flows and is characterized by system complexity of management in order to achieve the synergy effect in order to meet the needs of the enterprise and the needs of the customers with minimal cost of resources and time.

Principles of logistic approach require the integration of logistics, production, transportation, sale and transfer of information on the movement of goods or passengers into a single system, which should improve the efficiency of the enterprise. The application of logistic principles in the development of depreciation policy will minimize the loss of financial resources and accelerate the accumulation of an investment fund for the renewal of fixed assets of the enterprise.

The authors are invited to add as an element of the system of logistic management of financial flows, management of investment processes to increase the value and efficiency of the use of fixed assets. This will increase revenues to the depreciation fund and reduce the deduction from profit.

At the heart of the logistics management system of fixed assets is the distribution of vehicles and other assets by the flow. The choice of one or several ways to use fixed assets is carried out at the minimum cost of logistics processes. It allows increasing production capacity and increases the efficiency of their use by activating information, labour and material and technical resources in the main production processes.